

Korporacje międzynarodowe

Wykład III Wpływ korporacji międzynarodowych na gospodarkę światową i gospodarki narodowe

Tomasz Białowąs

bialowas@hektor.umcs.lublin.pl

Katedra Gospodarki Światowej i Integracji Europejskiej

<http://msg.umcs.lublin.pl/>

Wpływ ZIB na gospodarkę kraju wywożącego kapitał

- Gospodarka **kraju wywożącego kapitał** w postaci inwestycji bezpośrednich może osiągać z tego tytułu **zarówno korzyści, jak i straty.**
- Możemy rozpatrywać wpływ na bilans płatniczy, zatrudnienie i eksport

Wpływ na bilans płatniczy

- **W krótkim okresie** inwestycje dokonywane za granicą prowadzą przede wszystkim **do pogorszenia bilansu płatniczego**.
- Po to, aby założyć zagraniczną filię własnego przedsiębiorstwa, **konieczny jest transfer za granicę środków finansowych** niezbędnych m.in. do wykupu części lub całości już istniejących zakładów, lub też kupna gruntu i budowy zakładu od podstaw.

Wpływ na bilans płatniczy

- **W dłuższym okresie** tendencja ta może ulec odwróceniu.
- Stanie się tak wówczas, gdy filie lub przedsiębiorstwa powstałe dzięki inwestycjom zagranicznym zaczną przynosić zysk.
- Jeżeli część tego zysku będzie następnie transferowana do kraju pochodzenia kapitału, to będzie to wpływało **na poprawę jego bilansu płatniczego.**

Wpływ na zatrudnienie

- Trudny do jednoznacznego określenia jest wpływ ZIB na **wielkość zatrudnienia** w kraju pochodzenia kapitału.
- **W krótkim okresie** wpływ ten zależy od tego, czy kapitał wywożony za granicę byłby w przypadku braku tego wywozu zastosowany w kraju.
- Jeżeli byłoby to realne, to wywóz równałby się **utracie potencjalnych miejsc pracy**.
- Jeżeli jednak (np. ze względu na nadwyżkę kapitału na rynku krajowym) jest to mało prawdopodobne, to **niebezpieczeństwo takie nie występuje**.

Wpływ na eksport i zatrudnienie

- ZIB wpływają na wielkość zatrudnienia w kraju wywożącym kapitał także **w sposób pośredni, przez wpływ na wielkość eksportu.**
- **W fazie tworzenia za granicą filii** koncernu krajowego lub zakładania samodzielnego przedsiębiorstwa **eksport**, a co za tym idzie **także wielkość produkcji i zatrudnienia w kraju pochodzenia kapitału, na ogół rośnie.**
- Wynika to stąd, że najczęściej znaczna część wyposażenia powstającego zakładu pochodzi z kraju pochodzenia kapitału.

Wpływ na eksport i zatrudnienie

- **W dłuższym okresie** wywóz kapitału może jednak także powodować zmiany w eksporcie kraju swego pochodzenia, które się odbijają niekorzystnie na wielkości zatrudnienia.
- Będzie to miało miejsce wówczas, **gdy** uruchomione lub rozbudowane dzięki dopływowi kapitału przedsiębiorstwo zagraniczne rozpocznie produkcję towarów wypierających z rynku światowego dobra tradycyjnie eksportowane przez kraj pochodzenia kapitału, zmniejszając w kraju tym możliwości ich wywozu, a tym samym i zatrudnienia.

Wpływ na eksport i zatrudnienie

- W skrajnym przypadku towary pochodzące z filii zagranicznej mogą także **wypierać produkty rodzimych wytwórców na rynku kraju pochodzenia kapitału**, co oczywiście odbije się też **ujemnie na wielkości zatrudnienia w tym kraju**.

Wpływ na eksport i zatrudnienie

- **W dłuższym okresie** możliwy jest również korzystny wpływ wywozu kapitału na wielkość eksportu kraju pochodzenia kapitału, a co za tym idzie, **także na poziom zatrudnienia w tym kraju.**
- Dzieje się tak wówczas, gdy produkcja uruchomiona za granicą dzięki ZIB pobudza eksport i produkcję towarów w kraju pochodzenia kapitału.

Wpływ na eksport i zatrudnienie

- Może to mieć miejsce np. wtedy, **gdy koncern samochodowy tworzy montownię samochodów** w kraju, który ze względu na ograniczenia przywozowe był praktycznie niedostępny dla produkcji pochodzącej z jego głównej siedziby.
- Powstanie tego zakładu wiąże się najczęściej ze **zwiększeniem importu części z kraju-siedziby danego koncernu**, co prowadzi w nim **do wzrostu produkcji i zatrudnienia**.

Wpływ ZIB na gospodarkę kraju przyjmującego kapitał

- Bardzo złożony i wielostronny jest wpływ ZIB na gospodarkę kraju przyjmującego kapitał.
- Rola ZIB jest inna, **gdy inwestycje mają miejsce w kraju rozwijającym się, a inna gdy w kraju rozwiniętym.**

ZIB w krajach rozwijających się

- W krajach rozwijających się korzyści płynące z dopływu ZIB wiążą się przede wszystkim z **niedostatecznym wyposażeniem tej grupy państw w kapitał.**
- W takiej sytuacji ZIB stają się **ważnym środkiem zwiększającym fundusz inwestycji, a co za tym idzie, poziom aktywności gospodarczej i zatrudnienia.**

ZIB w krajach rozwijających się

- W krajach takich inwestycje bezpośrednie stanowią także **szansę poprawy bilansu płatniczego zarówno w krótkim** (w wyniku dopływu kapitału), **jak i w długim okresie** (w wyniku wzrostu eksportu towarów).
- Ponadto, ze względu na fakt, że inwestycjom zagranicznym towarzyszy najczęściej także **transfer technologii**, kraje rozwijające się mają **możliwość podniesienia w ten sposób poziomu zaawansowania technicznego swej gospodarki.**

ZIB w krajach rozwijających się

- Nie wszystkie jednak wymienione pozytywne skutki ZIB mogą stać się w każdej sytuacji udziałem kraju rozwijającego się.
- Na przykład pozytywne następstwa dopływu zagranicznej technologii mogą być całkowicie zniweczone wówczas, **gdy w stosunku do danej gospodarki technologia jest zbyt nowoczesna** i w związku z tym nie może pośrednio (np. przez więzi kooperacyjne) oddziaływać na przemysł tego kraju.

ZIB w krajach rozwijających się

- Pozytywne efekty makroekonomiczne (wzrost produkcji i zatrudnienia) mogą być w znacznym stopniu zniweczone wówczas, **gdy** (co bardzo często ma miejsce w przypadku korporacji transnarodowych) **motywem podejmowania ZIB jest wyłącznie chęć wejścia na dany rynek.**
- Bardzo często **wiąże się to z likwidacją krajowego przemysłu produkującego podobne dobra**, jak również z oferowaniem społeczeństwu danego kraju **towarów o wątpliwej użyteczności** (np. papierosów).

ZIB w krajach rozwiniętych

- W krajach rozwiniętych, ze względu na relatywnie bogate zasoby kapitału, korzyści z ZIB mają nieco inny charakter.

1. Podobnie jak w krajach rozwijających się inwestycje takie **mogą być źródłem transferu technologii.** Ze względu jednak na bez porównania wyższy poziom zaawansowania technicznego, nie różniący się na ogół od kraju eksportera kapitału, w transferze tym widzi się przede wszystkim środek wzbogacający istniejącą wiedzę, a nie zasadniczo podnoszący jej poziom.

ZIB w krajach rozwiniętych

2. W niektórych krajach rozwiniętych ZIB są także traktowane jako **źródło zwiększenia podaży środków kapitałowych niezbędnych do rozwoju regionów mniej zaawansowanych gospodarczo**. Na tego rodzaju korzyści liczą nawet kraje bardzo zasobne w kapitał.

ZIB w krajach rozwiniętych

- 3.** Dopyływ kapitału w postaci **ZIB może prowadzić do normalizacji sytuacji rynkowej.** Dzieje się tak wówczas, **gdy ZIB mają miejsce w branży zdominowanej przez jedno lub kilka przedsiębiorstw krajowych** i gdy pojawienie się zagranicznego konkurenta przyczyni się do zmniejszenia stopnia monopolizacji danej dziedziny wytwarzania.

ZIB w krajach rozwiniętych

4. W bogatych w surowce krajach rozwijających się dość powszechne są **obawy, że inwestycje bezpośrednie, a zwłaszcza działalność wielkich koncernów, mogą prowadzić do nadmiernej i sprzecznej z długookresowym interesem tych państw eksploatacji ich zasobów surowcowych.**

Wpływ korporacji USA na rozwój handlu międzynarodowego w latach 1945-1977

- **Po pierwsze**, wyraźnie zauważalny jest udział filii korporacji USA w eksporcie krajów azjatyckich, Brazylii, Meksyku oraz Irlandii, Holandii i Belgii.
- W roku 1966 filie korporacji USA miały największy wpływ na poziom eksportu towarów przemysłowych Kanady, Kolumbii, Meksyku oraz Wielkiej Brytanii i Belgii, co wynikało z dużej koncentracji ZIB w przemyśle tych krajów.

Udział zagranicznych inwestycji bezpośrednich w globalnych inwestycjach brutto w środki trwałe oraz produkcji i sprzedaży zagranicznych filii korporacji międzynarodowych w globalnym PKB w latach 1982-2008 w %

	1982	1990	1995	2000	2005	2008
Udział ZIB w inwestycjach brutto w środki trwałe	2,1	4,1	5,2	19,7	10,0	12,8
Udział produkcji zagranicznych filii w globalnym PKB	5,6	6,7	4,8	9,9	9,6	10,1
Udział produkcji zagranicznych filii w globalnej produkcji przemysł.	12,7	16,5	17,6*			
Udział sprzedaży zagranicznych filii w globalnym PKB	22,7	27,2	21,0	49,2	48,0	51,1

Wpływ korporacji USA na rozwój handlu międzynarodowego w latach 1945-1977

- Natomiast w roku 1977 korporacje USA miały największy udział w eksporcie:
- Kanady 67%,
- Filipin 52,6%,
- Irlandii 41,7%,
- Meksyku 41,5%,
- Malezji 37,1%,
- Brazylii 32,7%,
- Singapuru 23,5%,
- Holandii 19,8%,
- Belgii 18,5%,
- Wielkiej Brytanii 18,4%.

Udział filii z większością udziałem kapitału USA w eksporcie towarów przemysłowych w wybranych krajach w latach 1966 i 1977 (w %)

	1966	1977
Wszystkie kraje	7,7	9,2
Kraje rozwinięte gospodarczo	8,6	10,1
Europa		
Austria	---	3,0
Belgia	11,3	18,5
Francja	7,2	10,8
Niemcy	7	10,1
Irlandia	---	41,7
Włochy	4,7	4,9
Holandia	11	19,8
Norwegia	---	3,3
Hiszpania	2	11
Szwecja	---	3,3
Szwajcaria	7,1	4,1
Wielka Brytania	18,3	18,4
Ameryka Północna		
Kanada	61,8	67
Inne kraje wysoko rozwinięte		
Izrael	---	2,4
Japonia	---	0,4
Nowa Zelandia	---	7,7

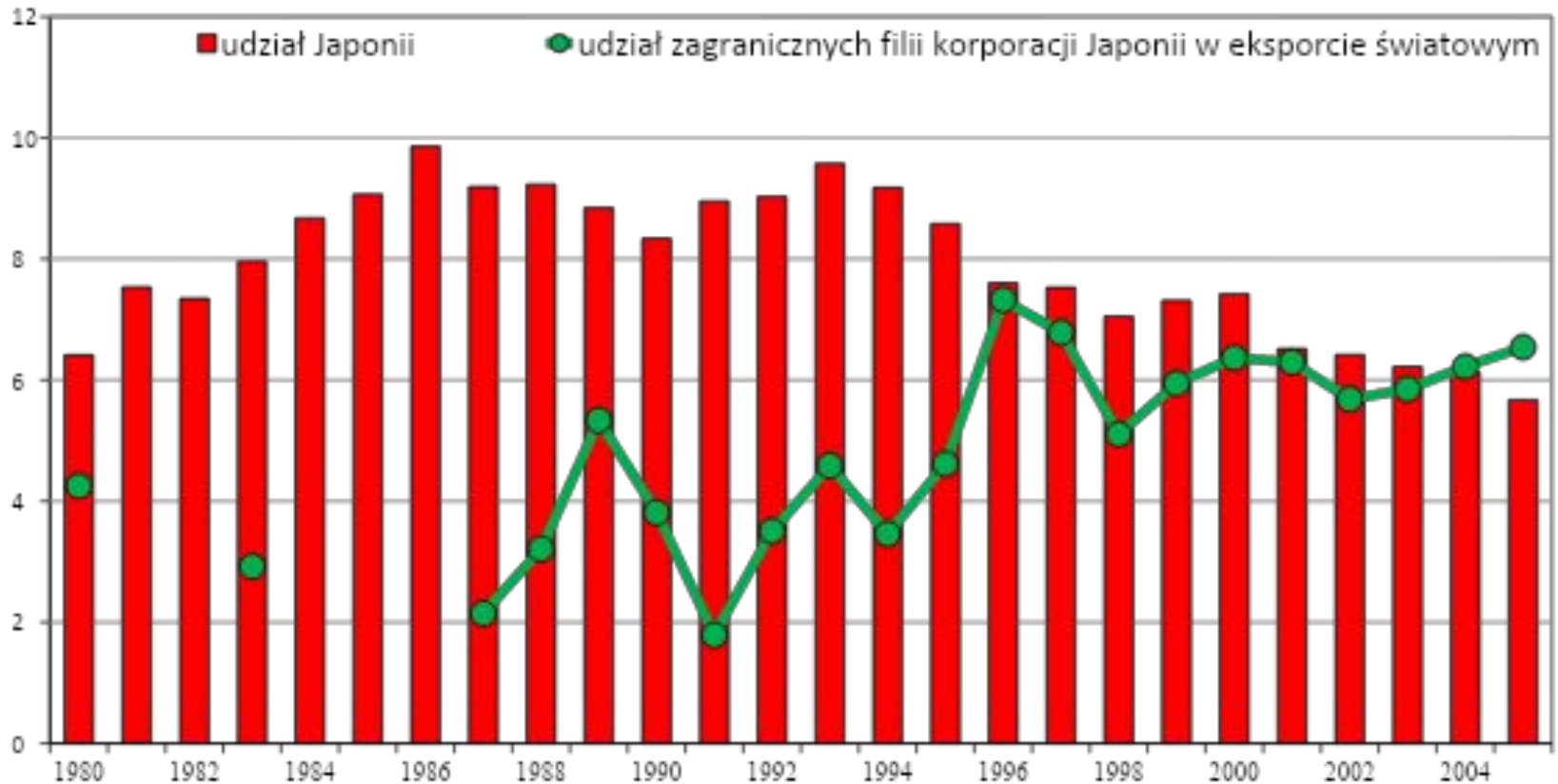
Udział filii z większością udziałem kapitału USA w eksporcie towarów przemysłowych w wybranych krajach w latach 1966 i 1977 (w %)

Kraje rozwijające się	9,5	10,1
Ameryka Łacińska i Karaiby		
Ameryka Południowa		
Brazylia	---	32,7
Kolumbia	42,8	8,5
Peru	---	2,7
Ameryka Środkowa		
Meksyk	24,5	41,5
Azja i Pacyfik		
Indie	---	0,5
Indonezja	---	3,2
Malezja	---	37,1
Filipiny	---	52,6
Singapur	---	23,5
Turcja	---	0,5

Udział Szwecji i korporacji szwedzkich w handlu międzynarodowym w latach 1970-1998

	Eksport Szwecji jako % eksportu światowego	Eksport firm macierzystych korporacji szwedzkich jako % eksportu światowego	Eksport zagranicznych filii korporacji szwedzkich do krajów trzecich jako % eksportu światowego	Sprzedż zagranicznych filii korporacji szwedzkich na rynkach lokalnych jako % eksportu światowego
1970	2,61	1,40	0,18	0,67
1974	2,22	1,10	0,21	0,49
1978	1,75	1,08	0,26	1,23
1986	1,67	1,07	0,34	2,24
1990	1,71	0,95	0,66	2,44
1994	1,46	0,81	0,41	2,02
1998	1,53	0,89	0,30	2,09

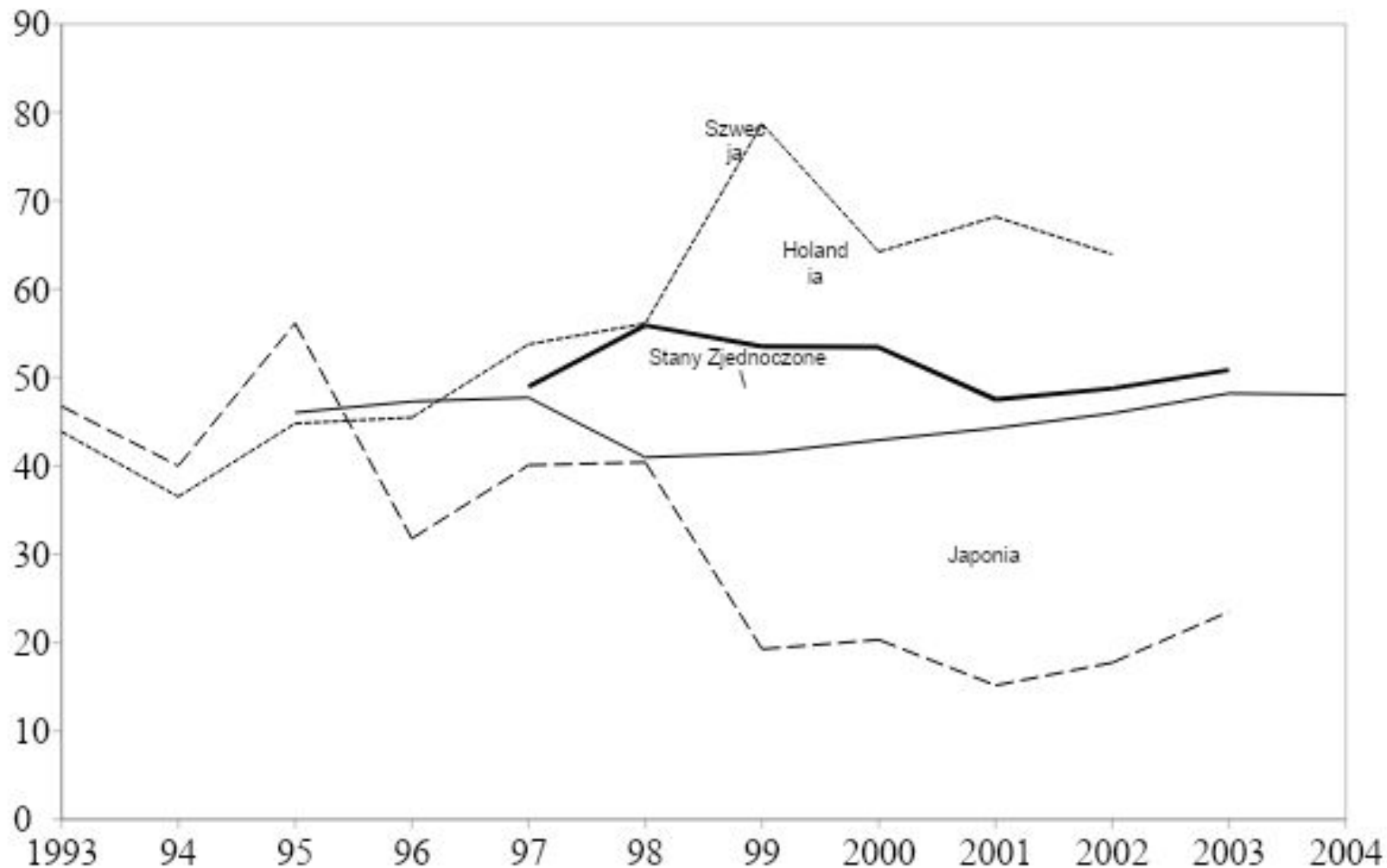
Udział Japonii i zagranicznych filii korporacji Japonii w eksporcie Światowym w latach 1980-2005 w %



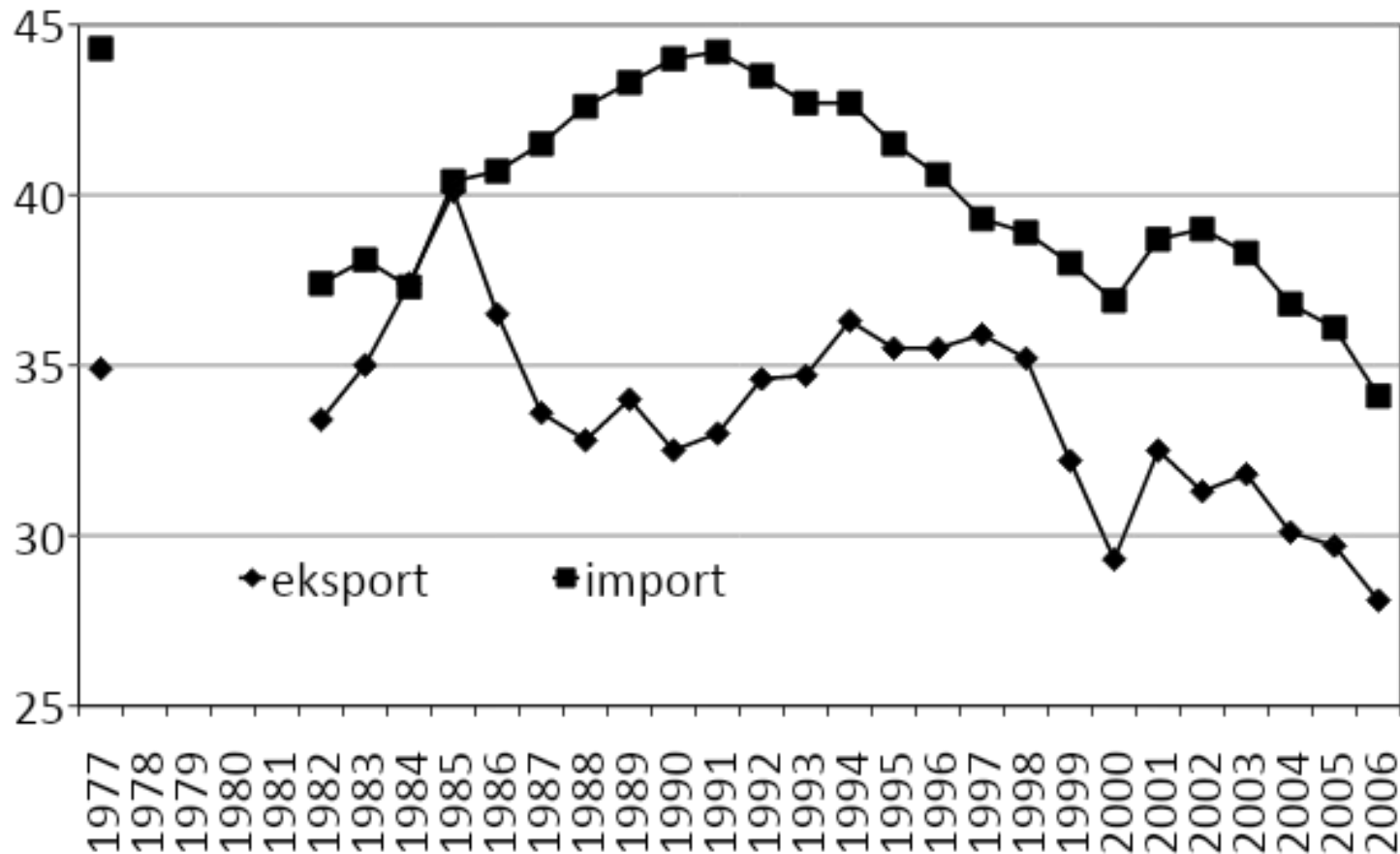
Udział handlu wewnątrz korporacyjnego w całkowitym handlu wybranymi krajami wysoko rozwiniętymi (w %)

Kraj	Rok	Eksport	Import
Francja	1993	34	18
	1999	40,6	35,8
Japonia	1983	22,5	15,1
	1989	24,5	15,3
	1993	25	14
	1999	30,8	23,6
Szwecja	1975	29	---
	1986	38	3
	1994	38	9
Stany Zjednoczone	1977	35	44
	1983	35	37
	1993	36	43
	2000	29	37
	2006	28	34
Holandia	1997	14,4	17,4
	1999	14,9	16,9
	2001	14,1	15,4
Wielka Brytania	1970	24	---
	1976	29	---
	1984	29	51

Udział eksportu wewnątrzkorporacyjnego w całkowitym eksporcie filii korporacji zagranicznych w latach 1993-2004 w %



Udział handlu wewnątrz korporacyjnego w eksporcie i imporcie towarów w Stanach Zjednoczonych w latach 1977-2006 (w %)



Udział eksportu wewnątrz korporacyjnego firm macierzystych w całkowitym eksporcie towarowym Stanów Zjednoczonych wg struktury przedmiotowej (w %) w roku 2006

	Udział w % eksportu USA
Produkty wydobywcze	12,3
Produkty przemysłowe	18,1
Żywność	12,5
Chemikalia	17,9
Metale podstawowe i przetworzone	6,1
Maszyny	8,3
Komputery i produkty elektroniczne	19,2
Sprzęt elektryczny i podzespoły	10,3
Środki transportu	33,6

Największe korporacje międzynarodowe pod względem nakładów na B+R w roku 2008 w mln funtów

LP	Firma	Branża	Kraj	Wysokość nakładów B+R
1	Toyota Motor	Motoryzacja	Japonia	7357
2	Microsoft	Oprogramowanie	Stany Zjednoczone	6267
3	Volkswagen	Motoryzacja	Niemcy	5729
4	Roche	Farmaceutyki	Szwajcaria	5688
5	General Motors*	Motoryzacja	Stany Zjednoczone	5564
6	Pfizer	Farmaceutyki	Stany Zjednoczone	5526
7	Johnson & Johnson	Farmaceutyki	Stany Zjednoczone	5270
8	Nokia	Elektronika	Finlandia	5144
9	Ford Motor	Motoryzacja	Stany Zjednoczone	5077
10	Novartis	Farmaceutyki	Szwajcaria	5022
11	Honda Motor	Motoryzacja	Japonia	4511
12	Sanofi-Aventis	Farmaceutyki	Francja	4455
13	Daimler	Motoryzacja	Niemcy	4290
14	Matsushita Electric**	Elektronika	Japonia	4255
15	IBM	Oprogramowanie	Stany Zjednoczone	4183
16	Sony	Elektronika	Japonia	3994
17	Intel	Elektronika	Stany Zjednoczone	3980
18	Samsung Electronics	Elektronika	Korea Południowa	3851
19	Robert Bosch	Motoryzacja	Niemcy	3786
20	Siemens	Elektronika	Niemcy	3708
21	GlaxoSmithKline	Farmaceutyki	Wielka Brytania	3708
22	Cisco Systems	Elektronika	Stany Zjednoczone	3584
23	Nissan Motor	Motoryzacja	Japonia	3510
24	AstraZeneca	Farmaceutyki	Wielka Brytania	3503
25	Merck	Farmaceutyki	Stany Zjednoczone	3342

Wartość nakładów na B+R zagranicznych filii korporacji międzynarodowych w mln dolarów (lewa oś) i ich udział w światowych nakładach na B+R sektora przedsiębiorstw w % (prawa oś) w latach 1993-2002

